

Opleidingsprofiel

Muziek

Netwerk Muziek

oktober 2002

Voorwoord

Voor u ligt het document *Opleidingsprofiel Muziek*. Dit landelijk gemeenschappelijk profiel is opgesteld door een voor dat doel in het leven geroepen werkgroep in opdracht van het Netwerk Muziek en is eigendom van de daarin vertegenwoordigde tien bekostigde hogescholen met muziekvakopleidingen op hbo-niveau.

Het *Opleidingsprofiel Muziek* biedt de opleidingen, studenten, docenten, beroepspraktijk en bestuurders collectieve uitspraken over de kwalificaties waaraan elke afgestudeerde musicus moet voldoen. Opleidingsprofielen en de daarin opgenomen opleidingskwalificaties zijn sturend en richtinggevend voor de hogescholen bij de vorming van hun opleidingscurricula. Ze beschrijven wat individuele opleidingen gemeen hebben en geven een kader voor eigen profilering.

Binnen het kunstvakonderwijs zijn in totaal tien nieuwe opleidingsprofielen opgesteld, die tezamen inzicht geven in de structuur en samenhang van de kwalificaties van afgestudeerden van de initiële kunstopleidingen op hbo-niveau. Het voorliggende profiel heeft betrekking op de opleiding Muziek. Voor de opleiding Docent Muziek wordt een afzonderlijk opleidingsprofiel opgesteld.

Het Opleidingsprofiel Muziek is een vertaling van het beroepsprofiel uit het rapport *Beroep Kunstenaar/Profiel Muziek* (1999). Voorts is rekenschap gegeven van enkele belangrijke ontwikkelingen in het onderwijs en zijn ook de algemene eisen en procedures voor hbo-opleidingen van toepassing. Dit laatste betekent onder meer dat dit profiel en de daarin beschreven kwalificaties ter validering worden voorgelegd aan de beroepspraktijk. Worden de gemeenschappelijke opleidingskwalificaties voldoende herkend en sluiten ze aan bij de beroepseisen zoals geformuleerd in het beroepsprofiel? Uiteindelijk wordt elk opleidingsprofiel bestuurlijk vastgesteld door alle hogescholen die de desbetreffende opleiding verzorgen.

Voor inzicht in de samenhang van de afzonderlijke opleidingsprofielen wordt verwezen naar de notitie *Naar een Kwalificatiestelsel Kunstonderwijs* van het sectoraal adviescollege kunstonderwijs. Bij deze notitie is ook een bijlage opgenomen waarin in algemene zin wordt ingegaan op competentiegericht opleiden en leren. Omwille van de zelfstandige leesbaarheid is een beperkt aantal algemene zaken ook in het opleidingsprofiel opgenomen.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	2
1. Inleiding	4
1.1 Herstructurering Kunstonderwijs	4
1.2 Projectorganisatie Kunstvakonderwijs	4
1.3 Kwalificatiestelsel Kunstonderwijs	5
1.4 Toekomst	5
2. Herindeling kunstvakopleidingen	6
3. Status en werkwijze	8
3.1 Status van het opleidingsprofiel	8
3.2 Werkwijze	8
3.3 Terugkoppeling	10
4. Uitgangspunten	12
4.1 Explicitering van eisen	12
4.2 Competentiebenadering	12
4.3 Formulering van de competenties	13
4.4 Niveau van de student	14
4.5 Uitwerking van de competenties	14
5. Visie op de beroepen, het werkveld en ontwikkelingen in relatie tot de opleiding	16
5.1 Beroep en werkveld	16
5.1.1 Het profiel van de musicus	16
5.1.2 Het profiel van de componist	16
5.1.3 Het profiel van de muziektechnoloog	17
5.2 Ontwikkelingen	17
5.3 Relatie tussen beroep en opleiding	17
6. De positie van de opleiding muziek in het onderwijsveld	19
6.1 Het algemene niveau van een hbo-afgestudeerde	19
6.2 Verschillen met opleidingen op mbo-niveau	19
6.3 Relatie met het wetenschappelijk onderwijs en andere hbo-opleidingen	20
6.4 Specifieke opmerkingen in verband met het toetsingskader	21
6.5 Voortgezette opleidingen	21
7. Competenties	22
7.1 Opleidingskwalificaties van de musicus	23
7.2 Opleidingskwalificaties van de componist	27
7.3 Opleidingskwalificaties van de muziektechnoloog	31

1. Inleiding

Een opleidingsprofiel geeft aan op welke opleidingskwalificaties een curriculum minimaal gebaseerd moet zijn en over welke competenties een afgestudeerde student in elk geval moet beschikken. Daarnaast zijn opleidingsprofielen belangrijk in de communicatie over opleidingen met derden. Het kunstvakonderwijs realiseert momenteel een kwalificatiestelsel waarin voor de verschillende domeinen competentiegerichte opleidingskwalificaties worden vastgelegd en waarin tevens gestructureerd overleg met het werkveld over de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt wordt verankerd.

1.1 Herstructurering Kunstonderwijs

Het opstellen van opleidingsprofielen gebeurt in het kader van de herstructurering van het kunstonderwijs, die weer past in het bredere ontwikkelingsperspectief van het hoger onderwijs. De profielontwikkeling is een gefaseerd proces, waarvoor de algemene vergadering van de HBO-raad in 1997 het stramien bepaalde (zie *Stramien Opleidingskwalificaties hbo*).

Het opleidingsprofiel (inclusief opleidingskwalificaties) is de middelste stap in het proces: het is de vertaling van het beroepsprofiel en de grondslag voor opleidingscurricula.

De profielontwikkeling heeft verschillende, gerelateerde doelen. Ze faciliteert een eenduidiger begrippenapparaat, en daarmee een betere in- en externe communicatie en een betere meetbaarheid en vergelijkbaarheid van opleidingen.

Voorts dient zij een betere kwaliteit en kwaliteitszorg van het onderwijsaanbod: de operatie zal namelijk leiden tot meer gestructureerde en transparante structuren, minder versnippering en meer en betere (lees: gestructureerde, doorzichtige, doelmatige, flexibele en samenhangende) afstemming van de opleidingen op elkaar én de beroepspraktijk. Al deze factoren zullen de verankering van het kunstvakonderwijs in de maatschappij ten goede komen.

1.2 Projectorganisatie Kunstvakonderwijs

In het kader van de herstructurering is in 1997 de Projectorganisatie Kunstvakonderwijs geïnstalleerd. Een van de opdrachten was om beroepsprofielen en startkwalificaties op te stellen voor het kunstonderwijs. Uitgangspunt hierbij was om te starten in de beroepspraktijk: het beschrijven van die beroepen waar het kunstvakonderwijs in principe voor zou moeten opleiden. Per kunstdiscipline zijn daartoe beroepsprofielen beschreven, zodat op grond van deze beschrijvingen kon worden bekeken hoe het onderwijsaanbod in het kunstonderwijs zich verhield ten opzichte van de ontwikkelingen in de beroepspraktijk.

Om de vergelijkbaarheid van de beroepsinformatie uit de verschillende sectoren te vergroten en een vertaling mogelijk te maken naar eindtermen en curricula is door de Projectorganisatie gewerkt met een format; een vast stramien waarin de informatie beschreven moest worden. Daarin is een onderscheid gemaakt tussen beroepsprofiel en startkwalificatie.

Met beroepsprofiel wordt in dit verband bedoeld een beschrijving van de activiteiten die een beroepsbeoefenaar ontplooit na een aantal jaren praktijkervaring. Bij de startkwalificaties is de jonge professional die net een kunstvakopleiding achter de rug heeft het uitgangspunt.

In het beroepsprofiel is op activiteitsniveau een indeling gemaakt in de vier dimensies van het professioneel kunstenaarschap: de artistieke, de theoretische, de technische en de maatschappelijke dimensie. Bij de startkwalificaties gaat het om de kwalificaties waar een beginnend kunstenaar over moet beschikken om een

succesvolle start in de beroepspraktijk te kunnen maken. Hier geldt de indeling in kennis en inzicht, vaardigheden en attitude.

De kwaliteit en de bruikbaarheid van het ontwikkelde materiaal zijn door de Projectorganisatie in verschillende werkconferenties getoetst en zowel vertegenwoordigers van de beroepspraktijk als van het kunstonderwijs bleken zich in grote mate in het eindresultaat te kunnen vinden. In mei 1999 heeft de Projectorganisatie haar rapport Beroep Kunstenaar gepresenteerd.

1.3 Kwalificatiestelsel Kunstonderwijs

De Projectorganisatie Kunstvakonderwijs heeft zich niet meer bezig gehouden met de vertaling van de beroepsprofielen in opleidingsprofielen. Hiervoor is in 2001 een vervolgtraject gestart onder regie van de HBO-raad, passend binnen de gangbare hbo-procedures, met het sectoraal adviescollege kunstonderwijs in een aansturende en coördinerende rol. Allereerst zijn er vijf op het beroepenveld afgestemde domeinen onderscheiden: Beeldende Kunst en Vormgeving, Film en Televisie, Muziek, Theater en Dans. Binnen deze domeinen zijn de zg. disciplinenetwerken benaderd om te komen tot het opstellen van de opleidingsprofielen. In dit proces speelt de afstemming met de beroepspraktijk een belangrijke rol.

Om de dialoog met de beroepspraktijk gestalte te geven is er een convenant afgesloten tussen de HBO-raad, als vertegenwoordiger van de betrokken hogescholen, en de Federatie van Kunstenaarsverenigingen, als vertegenwoordiger van de beroepspraktijk. In het convenant is onder andere vastgelegd dat de beroeps- en opleidingsprofielen periodiek worden besproken met het beroepenveld.

De profielen zullen uiteindelijk na een marginale toets door het bestuur van de HBO-raad, en advisering door het sectoraal adviescollege kunstonderwijs, door de betrokken hogescholen op bestuurlijk niveau worden vastgesteld.

In de politieke en bestuurlijke besluitvorming zijn de beroepsprofielen van de Projectorganisatie tot vertrekpunt verklaard voor de ontwikkeling van het kwalificatiestelsel voor het kunstvakonderwijs. De doelstelling is om te komen tot een transparant, samenhangend geheel.

1.4 Toekomst

De bestuurlijke kaders zijn momenteel sterk in ontwikkeling. Dit heeft ook zijn weerslag op het opstellen van opleidingsprofielen. Bovendien is dit de eerste keer dat er een opleidingsprofiel voor de domeinen in het kunstonderwijs wordt opgesteld. Daarnaast zijn er natuurlijk de ontwikkelingen in de beroepspraktijk zelf die van invloed kunnen zijn op het opleidingsprofiel. Dit geeft dan ook de relatieve betekenis aan van gemaakte keuzes en uitwerkingen. Actualiseren en aanscherpen van zowel beroepsprofiel als opleidingsprofiel zal in de toekomst nodig zijn.

2. Herindeling kunstvakopleidingen

Met ingang van het studiejaar 2002-2003 worden de kunstvakopleidingen die geregistreerd staan in het Centraal Register voor Opleidingen Hoger Onderwijs (CROHO) anders ingedeeld. Dit heeft ook gevolgen voor de hbo-opleidingen op het terrein van de muziek.

Een duidelijke plaatsbepaling komt niet alleen de kwaliteit en kwaliteitszorg van de betreffende kunstvakopleidingen zelf ten goede. Ze functioneert ook als referentiekader voor de beoordeling van specialisaties en opleidingen die zich bevinden op de grensgebieden van het kunstvakonderwijs. Het geeft inhoudelijke criteria voor de beoordeling en positionering van opleidingen die zijn samengesteld uit elementen van het kunstvakonderwijs en bijvoorbeeld een andere hbo-discipline.

Gelet op de inhoudelijke analyse van de werkvelden in de beroepsprofielen is gekozen voor opleidingen die breed georiënteerde, op een of meer terreinen gespecialiseerde, en bovendien 'ondernemende' afgestudeerden afleveren. Bij de herindeling is uitgegaan van de volgende criteria:

breed gedefinieerde opleidingen, alleen specifiek waar noodzakelijk

Dit met het oog op een zo groot mogelijke inzichtelijkheid in het opleidingsaanbod, op voldoende flexibiliteit in het vormgeven van nieuwe opleidingsvarianten, als ook op het op langere termijn creëren van voldoende perspectief op een eenduidig bekostigingsarrangement. De indeling moet tegemoet komen aan de eisen van doelmatigheid en beheersbaarheid.

zo min mogelijk differentiatie

Waar mogelijk moet de druk op differentiatie in het onderwijsaanbod worden beperkt. Dit kan door innovatie binnen bestaande opleidingen en een betere afstemming van de programmering tussen opleidingen. De indeling moet een flexibele, functionele onderwijsprogrammering mogelijk maken en aansluiting mogelijk maken op verwante disciplines en vakgebieden buiten het kunstvakonderwijs.

beroepsgericht

De opleidingen hebben een beroepsgerichte identiteit en oriëntatie. Ze dienen uit te gaan van voor studenten herkenbare beroepsbeelden en hebben een karakteristieke en herkenbare set van (kern)kwalificaties. Een en ander komt ook tot uitdrukking in een consistente naamgeving.

onderscheid naar kerndisciplines en vakgebieden

De opleidingen zijn inhoudelijk gebaseerd op onderscheiden kerndisciplines en vakgebieden.

De uiteindelijke indelingssystematiek kent domeinen, opleidingen en uitstroomprofielen (waarbinnen tal van opleidingsvarianten). Muziek is een zelfstandig domein, naast de domeinen Theater, Dans, Film/Televisie en Beeldende Kunst. In alle domeinen behalve Film/Televisie is een docentopleiding onderscheiden. De uitstroomprofielen zijn gebaseerd op het onderscheid tussen uitvoerend en scheppend.

De nieuwe indeling van het opleidingsaanbod kunstonderwijs in schema:

<i>Domein</i>	<i>Opleiding (CROHO-geregistreerd)</i>	<i>Uitstroomprofiel</i>
Beeldende Kunst en Vormgeving	Opleiding Autonome Beeldende Kunst	
	Opleiding Vormgeving	U-profiel Visuele Communicatie
		U-profiel Productontwerp
		U-profiel Ruimtelijk ontwerp
Opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving		
Film en TV	Opleiding Film en TV	
Muziek	Opleiding Muziek	U-profiel Musicus
		U-profiel Muziektechnologie
		U-profiel Compositie
	Opleiding Docent Muziek	
Theater	Opleiding Theater	U-profiel Acteur
		U-profiel Theatermaker
	Opleiding Docent Drama	
Dans	Opleiding Dans	U-profiel Danser
		U-profiel Choreograaf
	Opleiding Docent Dans	

CROHO = het wettelijk Centraal register opleidingen hoger onderwijs

Uitstroomprofielen worden niet in het CROHO geregistreerd, maar zijn op grond van bestuurlijke afspraken bindend voor de afzonderlijke hogescholen.

Deze nieuwe indeling heeft uitsluitend betrekking op de eerste fase (bachelorfase) en wordt per 1 september 2002 van kracht. Voor elk van de opleidingen is een opleidingsprofiel met opleidingskwalificaties opgesteld, met – waar van toepassing – een verbijzondering naar uitstroomprofiel. In feite is er dus sprake van in totaal 16 ‘profielen’.

De indeling van de docentenopleidingen in de komende bachelor-master structuur is nog een punt van bestuurlijke discussie.

3. Status en werkwijze

3.1 Status van het opleidingsprofiel

Dit landelijke opleidingsprofiel geldt voor alle instellingen in Nederland die de hogere beroepsopleiding verzorgen met de CROHO-benaming 'Muziek'. Het profiel is opgesteld door een werkgroep ingesteld door het Netwerk Muziek, waarin alle Nederlandse conservatoria zijn vertegenwoordigd. De tekst is onder verantwoordelijkheid van het Netwerk Muziek tot stand gekomen, is haar eigendom en wordt door haar beheerd. Concepten van het opleidingsprofiel zijn voorgelegd aan de leden van het netwerk, naar aanleiding van hun commentaar bijgesteld en goedgekeurd door de directies van de conservatoria tijdens een bijeenkomst van het netwerk op 11 maart 2002 in Utrecht.

Uitgangspunt en ijkpunt bij het opstellen van het opleidingsprofiel waren de beroepsprofielen en startkwalificaties Muziek die in 1999 door de Projectorganisatie Kunstvakonderwijs zijn opgesteld en zijn neergelegd in het rapport "Beroep Kunstenaar" (Utrecht, mei 1999). De beroepsprofielen van de Projectorganisatie zijn gevalideerd door zowel de onderwijsinstellingen als de beroepspraktijk.

Het profiel wordt door alle betrokkenen - de directies van de conservatoria, de hogescholen, de beroepspraktijk en de HBO-raad - beschouwd als een voorlopige versie (versie 0.1), die de komende jaren moet worden aangescherpt en verbeterd. Het profiel is nog niet bruikbaar bij visitaties of accreditaties. Tegelijkertijd moet worden opgemerkt dat ieder van de geschetste profielen slechts zelden of nooit in zijn zuivere vorm voorkomt omdat de beroepspraktijk van de musicus nu eenmaal bij uitstek een gemengde beroepspraktijk is.

In het studiejaar 2002-2003 zullen de teksten voor het eerst in het onderwijs gebruikt worden en mede naar aanleiding van de ervaringen van docenten en studenten worden aangepast. Het Netwerk Muziek streeft ernaar om voor het begin van het studiejaar 2003-2004 een verbeterde, voldragen versie op schrift te hebben (versie 1.0), die werkelijk leidend kan zijn in het onderwijs.

3.2 Werkwijze

Het profiel is tot stand gekomen volgens de procedures die voor alle hbo-opleidingen door de HBO-raad zijn afgesproken. Dat betekent onder meer dat dit profiel en de daarin beschreven kwalificaties van afgestudeerden ter validering zijn voorgelegd aan een representatieve vertegenwoordiging uit de beroepspraktijk. Na afstemming met de beroepspraktijk, een marginale toets door het bestuur van de HBO-raad en advisering door het sectoraal adviescollege kunstonderwijs zullen de profielen uiteindelijk door de betrokken hogescholen op bestuurlijk niveau worden vastgesteld. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de notitie *Naar een Kwalificatiestelsel Kunstonderwijs*.

Over de totstandkoming van opleidingsprofielen zijn door de HBO-raad enkele regieafspraken gemaakt: de disciplinenetwerken hebben het initiatief tot de uitvoering van het opstellen van de opleidingsprofielen en het sectoraal adviescollege kunstonderwijs coördineert zonodig. De (voormalige) Projectorganisatie Kunstvakonderwijs in de persoon van Fons Schneijderberg (projectleider) is gevraagd dit proces te coördineren en te ondersteunen. Daarnaast is onderwijskundige expertise en ondersteuning ingeroepen bij onderwijskundig adviesbureau Savant Learning Partners.

De door het Netwerk Muziek in het leven geroepen werkgroep bestaat uit (voorzitter) Quinten Bunschoten van het Conservatorium van Amsterdam (Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten), Jan Rademakers van

het Conservatorium Maastricht (Hogeschool Zuyd) en Anthony Zielhorst van het Koninklijk Conservatorium (Hogeschool van Beeldende Kunsten, Muziek en Dans). Bij haar werk werd zij ondersteund door Harriët Kuipers (Savant Learning Partners). De werkgroep kon bij haar werkzaamheden voortbouwen op een opzet die reeds door Dirk de Vreede was opgesteld in opdracht van het Netwerk Muziek.

Bij het schrijven van het opleidingsprofiel is dezelfde methodiek gebruikt als in de andere disciplines van het kunstvakonderwijs. Deze is in de volgende stappen onder te verdelen:

stap 1:

de input uit de beroepsprofielen inventariseren

Input voor de opleidingsprofielen vormen de eerder vastgestelde beroepsprofielen. De daarin benoemde startkwalificaties dienden als uitgangspunt voor de opleidingskwalificaties.

De werkgroepen hebben daartoe de elementen uit het beroepsprofiel plus de startkwalificaties losgeknipt, waarbij gemarkeerd werd welke elementen uit welke bronnen kwamen.

stap 2:

aanvullen indien nodig (met nieuwe ontwikkelingen, het hbo-criterium, etc)

Het opleidingsprofiel is te zien als de vertaling van het beroepsprofiel in onderwijsdoelen. Het betreft hier echter niet een één-op-één vertaling. Er dient met een aantal aspecten rekening gehouden te worden:

- De te formuleren opleidingskwalificaties moeten voldoende toekomstgericht en toekomstvast zijn, en bovendien 'houdbaar'.
- De te formuleren opleidingskwalificaties moeten het hbo-criterium bevatten. Het Hoger Onderwijs criterium moet tot uiting komen in de opleidingskwalificaties. Dat betekent onder meer dat de innoverende, experimentele taak van het kunstvakonderwijs zijn weerslag moet hebben op de te formuleren opleidingskwalificaties.

Om die reden is na de inventarisatie vanuit het beroepsprofiel in een tweede stap gekeken naar aanvullingen, en ook wel naar elementen uit het beroepsprofiel die al zodanig verouderd bleken dat ze beter geschrapt konden worden.

stap 3:

de elementen in competentiegebieden onderbrengen

De beroeps- en startkwalificaties waren geclusterd in een aantal dimensies: de artistieke dimensie, de theoretische, de vaktechnische, en de maatschappelijke. Voor de docenten is daar nog een onderwijskundige / didactische / (ped)agogische dimensie aan toegevoegd. Mede vanwege de herkenbaarheid voor het beroepenveld is deze indeling zoveel mogelijk gehandhaafd en vertaald naar competentiedomeinen, die al in paragraaf 2.3 beschreven zijn. De theoretische dimensie is daarbij vervallen, daar deze niet past in een competentiegerichte benadering.

stap 4:

de geclusterde input zo nodig onderbrengen bij de nieuw benoemde uitstroomprofielen

Voor een aantal opleidingsprofielen geldt dat ze geformuleerd zijn voor uitstroomprofielen die niet als zodanig benoemd werden in de beroepsprofielen.

stap 5:

kwalificaties clusteren in competenties, gekozen uit bestaande competentiesets

De in stap 1 en 2 geïnventariseerde kwalificaties zijn in stap 3 ondergebracht in drie competentiedomeinen (voor de docent 4). In stap 5 werd per competentiedomein een nadere clustering aangebracht, in competenties. Daarbij werd ook geput uit bestaande competentiesets. Dit waren sets van bureaus als Pimedia,

GITP, en Berenschot, aangevuld met hbo-competenties. Uitgangspunt bij deze clustering was dat het aantal competenties niet te groot mocht worden.

stap 6:

'schuiven' met kwalificaties totdat alle elementen bij de competenties ondergebracht zijn

Na stap 5 bleek al snel dat de competentiedomeinen waaronder de kwalificaties in stap 3 geclusterd waren, beperkingen opleverden. In stap 6 is daarom de vrijheid genomen te schuiven met de kwalificaties, waarbij de benoemde competentieset leidend was.

stap 7:

competentieset voorleggen aan de disciplinenetwerken, gezamenlijk competentie omschrijvingen formuleren

Omdat de competentieset sturend is voor de opleidingsprofielen, zijn deze bij wijze van tussenstap voorgelegd aan de disciplinenetwerken, ter accordering. De netwerken hebben toen van elke competentie een omschrijving gemaakt, per uitstroomprofiel. Tegelijkertijd vond in deze fase een check plaats op de volledigheid van de competentiesets, en werd het aantal ervan in de meeste netwerken teruggebracht tot een stuk of tien.

stap 8:

kwalificaties formuleren als gedragsindicatoren en voorzien van toelichting, ook in de vorm van gedragsindicatoren

De input per competentie werd nu in de vorm van gedragsindicatoren gegoten: de opleidingskwalificaties en de toelichting daarop. Deze stap was zeer ingrijpend, omdat hierbij de echte vertaalslag plaatsvond. De startkwalificaties, die geformuleerd waren in termen van kennis, vaardigheid en attitude, werden in deze fase geïntegreerd tot gedragsindicatoren. De startkwalificaties vormden de leidende bron, alleen als de werkgroep dat noodzakelijk achtte, werden elementen uit de beroepskwalificaties toegevoegd.

stap 9 en 10:

de concept opleidingsprofielen voorleggen aan de hogescholen en het beroepenveld

In grote lijnen is de procedure voor de legitimatie of validatie van de opleidingsprofielen conform de in het door de Algemene Vergadering van de HBO-raad vastgestelde *stramien opleidingskwalificaties hbo* opgenomen procedure. Dit betekent dat de netwerken voor alle (CROHO-)opleidingen een voorstel doen via het sectoraal adviescollege aan het bestuurlijk overleg van de hogescholen die de desbetreffende opleidingen verzorgen. De HBO-raad pleegt nog een marginale toets, met name aan de hand van het stramiendocument. De betrokken hogescholen stellen de opleidingsprofielen uiteindelijk vast. Onderdeel van deze procedure is dat de profielen worden besproken met het werkveld.

3.3 Terugkoppeling

Tijdens de vergaderingen van het netwerk is gepeild of de tekstvoorstellen aan de verwachtingen voldeden. In algemene zin werden de tekstvoorstellen herkenbaar bevonden, maar er waren kritische kanttekingen ten aanzien van het detailniveau waarop de gedragsindicatoren waren beschreven. Gevreesd werd dat de opleidingen te weinig ruimte voor profilering zouden krijgen en dat er onvoldoende recht zou worden gedaan aan de individuele kwaliteiten van de studenten. Daarop is in overleg met het netwerk ervoor gekozen om de beschrijvingen op een hoger abstractieniveau te formuleren.

De uiteindelijke formulering van de competenties gaf gedurende het hele proces aanleiding tot discussie. De netwerkliden bleken zeer gevoelig voor mogelijke uitwerkingen die de gekozen woorden opriepen. Meer dan eens werden termen strikter geïnterpreteerd dan door de opstellers beoogd was. Om misverstanden te

voorkomen, moet benadrukt worden dat de gebruikte termen een ruime interpretatie toelaten en dat de competentiesets uitsluitend richtinggevend zijn voor zowel student als docent.

De competenties en gedragsindicatoren vormen geen absoluut toetsingsinstrument, maar vooronderstellen een deskundige beoordelaar die nuances kan aanbrengen. Zo bleek het moeilijk om in de formulering van de landelijke competenties precies het niveau aan te geven dat de student bereikt moet hebben. Hierop wordt in paragraaf 4.4 nader ingegaan.

Het hele proces kenmerkte zich door een constructieve sfeer. In het vervolg van het werkproces zal verdere discussie en toetsing nodig zijn om de getoonde betrokkenheid te consolideren. Bij de verwerking van het commentaar is geprobeerd zoveel mogelijk gehoor te geven aan wensen van de netwerkleden. Elke suggestie is op zijn merites beoordeeld. In een aantal gevallen is besloten om een wijzigingsvoorstel niet in de competenties, maar in de preambule van dit opleidingsprofiel tot uitdrukking te brengen. Dat geldt bijvoorbeeld voor zaken die met de onderscheiden competentiecategorieën te maken hebben. Bij de herziening van de teksten is ruimte gecreëerd om de dynamiek en diversiteit in het beroep musicus tot uitdrukking te brengen. Het document moet gekenmerkt worden door openheid en diversiteit, analoog aan de muziekpraktijk.

4. Uitgangspunten

4.1 Explicitering van eisen

Dit opleidingsprofiel is gebaseerd op enkele belangrijke onderwijskundige uitgangspunten. Muziekvakopleidingen behoren tot het hoger beroepsonderwijs en dienen dus te voldoen aan de eisen die het kwalificatiestramien hbo stelt:

- De opleidingskwalificaties moeten voor het beroepenveld herkenbaar zijn. In hoofdstuk twee kwam reeds aan bod dat het muziekvakonderwijs de muziekpraktijk moet weerspiegelen: het opleidingsprofiel is een onderwijskundige vertaling van het beroepsprofiel en dus ook van ontwikkelingen in het werkveld.
- De opleidingskwalificaties moeten het hbo-niveau duidelijk specificeren, o.a. in lerend, reflectief, innovatief, analytisch, probleemoplossend, visionair en creërend vermogen.
- De opleidingskwalificaties moeten toekomstgericht zijn. Elk diploma heeft een houdbaarheidsdatum. Afgestudeerden moeten zich blijven ontwikkelen, hun competenties blijven uitbouwen. Hiertoe moet een student tijdens de opleiding het lerend vermogen ontwikkelen. In dit verband zijn de opleidingskwalificaties toekomstgericht opgesteld.
- De opleidingskwalificaties moeten helder en waar mogelijk niet te gedetailleerd geformuleerd zijn en waar van toepassing aansluiten bij internationale ontwikkelingen.
- De opleidingskwalificaties moeten observeerbaar zijn (vandaar de formulering in gedragsindicatoren) en meetbaar (vandaar het incorporeren van criteria).

Het muziekvakonderwijs bouwt voort op een traditie van eeuwen. Het beoordelen van musici blijkt in de dagelijkse praktijk geen problemen op te leveren. Nu wordt echter op landelijk niveau in schriftelijke vorm expliciet gemaakt welke eisen aan studenten gesteld kunnen worden. De betrokken instellingen vinden het belangrijk dat dit gebeurt.

Zo kan de maatschappij beter duidelijk gemaakt worden waar het in kunstvakonderwijs om gaat. Het op schrift stellen van een opleidingsprofiel weerspiegelt immers de overeenstemming bij de betrokkenen over waarden en uitgangspunten, en over de kennis en vermogens die fundamenteel worden geacht. Door de uitgangspunten van het onderwijs op schrift te stellen kan bovendien doelgerichter en bewuster worden gewerkt aan de verdere ontwikkeling van het onderwijs.

4.2 Competentiebenadering

Competentiegericht opleiden en leren is een innovatieve onderwijsvisie die in het hbo breed wordt toegepast en goed aansluit bij tradities in het muziekonderwijs. Het Netwerk Muziek heeft in dat kader voor een competentiegerichte benadering gekozen. Competentiegericht kunstvakonderwijs kenmerkt zich door een integrale benadering van kennis, vaardigheden en attitude. Het is onderwijs dat nadrukkelijk is afgestemd op de toekomstige werkpraktijk van studenten, wat tot uitdrukking komt in een op de student gericht curriculum. Deze kenmerken maken dat de benadering uitermate geschikt is voor het muziekvakonderwijs. In dit onderwijs is de integratie van kennis, vaardigheden en houdingen immers eerder regel dan uitzondering. Het accent op de persoonlijke (talent)ontwikkeling van de student resulteert in flexibel onderwijs met een grote diversiteit aan studietrajecten. De opleidingen hebben de beroepspraktijk per definitie in huis: de docenten zijn actief als musicus en er wordt veel gebruik gemaakt van gastdocenten afkomstig uit de beroepspraktijk.

De instellingen erkennen dat de introductie van opleidingsprofielen en competenties een omslag in het denken en werken vereist die niet voor iedereen gemakkelijk te maken zal zijn. De recente visitatie van de opleiding Muziek en Docent Muziek heeft duidelijk gemaakt dat de mondelinge en informele cultuur van de conservatoria op cruciale punten aangevuld moet worden met schriftelijke werkwijzen. Veel conservatoria hebben met die cultuuromslag inmiddels een begin gemaakt. De conservatoria die al verder waren in dit proces grijpen deze gelegenheid aan om hun onderwijs verder te structureren en te onderbouwen.

De opleidingsprofielen moeten, als ze eenmaal voldragen zijn, de kroon op dat werk vormen. Met de invoering van de competentiebenadering wordt een al te strikte curriculumbenadering verworpen. Een regeling waarbij een bepaald percentage van de curricula van de conservatoria gemeenschappelijk zou zijn, en een ander percentage bestemd is voor eigen invulling, wordt met de bekrachtiging van dit beroepsprofiel uitgesloten.

Voorwaarde voor het ontwikkelen van competenties is ruimte voor studenten om hun eigen ontwikkeling actief te sturen om zo al aanwezige competenties op een hoger niveau te brengen of nieuwe competenties te ontwikkelen. Het muziekvakonderwijs kent van oudsher een traditie van meester-gezel die studenten inspireert en verder brengt. Betrokkenheid bij het vak van studenten en docenten is in het kunstvakonderwijs een groot goed. De competenties moeten daar ruimte voor blijven bieden.

Het opleidingsprofiel is een kwaliteitskader dat enerzijds richting geeft en anderzijds voldoende ruimte biedt voor onderwijsinstellingen om een eigen weg te kiezen in de wijze waarop studenten opgeleid worden. Met de negen vermogens als uitgangspunt kan elk conservatorium zelf haar programma's inrichten. Bij visitaties en accreditaties kan later controle plaats vinden of de studenten inderdaad de beschreven vermogens verworven hebben en of de programma's dat mogelijk maken. De nadruk komt dus veel meer op de kwaliteiten van de studenten te liggen.

4.3 Formulering van de competenties

In het opleidingsprofiel worden de volgende indelingen gehanteerd: competentiedomeinen, competentieset, competenties en opleidingskwalificaties in de vorm van gedragsindicatoren.

- *competentiedomein* = cluster van samenhangende competenties.
Analoog aan de beroepsprofielen worden drie clusters onderscheiden: het artistiek competentiedomein, het vaktechnisch competentiedomein en het professioneel-maatschappelijk competentiedomein. Deze domeinen benaderen de musicus respectievelijk als artiest, vakman en professional in zijn omgeving. Hoewel niet vertaald in een apart competentiedomein, is de theoretische component niet verdwenen uit de opleidingskwalificaties, maar geïntegreerd in de drie overige domeinen.
- *competentieset* = cluster van competenties
Elk opleidingsprofiel voor het KUO hanteert een set competenties, die in wezen de opleidingskwalificaties clusteren. Het aantal competenties binnen de verschillende sets varieert van zeven tot dertien. Dat het er niet meer zijn, heeft te maken met de gewenste sturing die de competentieset moet hebben. Een groter aantal competenties leidt al snel tot diffuse ontwikkeling.
- *competentie* = vermogen.
Competenties zijn de richtinggevers van de opleidingskwalificaties. In de opleidingsprofielen Muziek wordt elke competentie kort gedefinieerd. Er worden 9 competenties onderscheiden: Visie en creativiteit,

Communicatie, Vermogen tot samenwerken, het Ambacht, Analytisch vermogen, Omgevingsgerichtheid, Ondernemerschap, Innovatie, Methodisch en reflectief handelen. De laatste twee zijn zeer typerend voor het profiel van een hbo-opleiding. Sommige competenties zijn binnen meerdere competentiedomeinen van belang. Op elk vermogen zijn verschillende uitingsvormen en ontwikkelingsniveaus van toepassing.

- *opleidingskwalificaties in de vorm van gedragsindicatoren.*

De opleidingskwalificaties zijn geformuleerd in termen van waarneembaar gedrag: gedragsindicatoren. Ze beschrijven de competenties in de vorm van waarneembaar gedrag en in die beschrijving zijn dus ook de benodigde kennis, vaardigheden en attitude vervat. Ze vormen een vertaling van de startkwalificaties van de beginnende kunstenaar. Het opleidingsprofiel Muziek telt 22 opleidingskwalificaties Per opleidingskwalificatie is een toelichting gegeven, ook in de vorm van gedragsindicatoren. Deze toelichting is richtinggevend bij de concretisering van de opleidingskwalificaties.

De competenties en gedragsindicatoren vormen geen allesomvattend, onfeilbaar of absoluut toetsingsinstrument, maar vooronderstellen een deskundige beoordelaar, die bij de toepassing van de competenties nuances kan aanbrengen.

In de formulering van de competenties is niet precies het niveau aan te geven dat de student bereikt moet hebben. De competenties geven over het algemeen alleen de aard van het te ontwikkelen vermogen aan. De indicatoren zijn een hulpmiddel om vast te stellen in hoeverre het vermogen ontwikkeld is.

4.4 Niveau van de student

In de profielen staan nog geen landelijke uitspraken over het gewenste niveau van de student. Het op schriftelijke wijze formuleren van maatstaven blijkt in het kunstvakonderwijs geen gemakkelijke opgave. De competenties geven over het algemeen alleen de aard van het te ontwikkelen vermogen aan. De indicatoren zijn een hulpmiddel om vast te stellen in hoeverre het vermogen ontwikkeld is. In de Onderwijs en Examenregelingen van de onderscheiden hogescholen is de niveauaanduiding van de tijdens de opleiding verworven competenties meer specifiek per afstudeerrichting vastgelegd. Aan de hand van de op instituutniveau in de Onderwijs- en Examenregeling vastgelegde kaders wordt vervolgens door beoordelingscommissies naar aanleiding van de (muzikale) prestaties van de studenten vastgesteld of de competenties ook daadwerkelijk verworven zijn. In de beoordelingscommissies is naast de docenten die oordelen op grond van hun persoonlijke kennis en ervaring als musicus ook een plaats ingeruimd voor de studieleiding en eventuele externe beoordelaars. De betrouwbaarheid van het oordeel wordt gewaarborgd door een intersubjectieve toetsing, waarbij criteria worden gehanteerd die mede bepaald worden door een (internationale) kritische omgeving.

In de verdere uitwerking van de kwalificatiestructuur zal nog een aantal zaken aan de orde komen. Ten aanzien van de criteria die worden gehanteerd bij het aantonen van bewezen vaardigheden die tijdens de opleiding verworven zijn, wordt ernaar gestreefd om waar mogelijk deze op landelijk niveau uit te werken. Hiervoor zal echter eerst bij de opleidingen enige ervaring met de competentiegerichte benadering moeten zijn opgedaan. Voorts zal het netwerk de regeling waarin de aanvullende eisen die bij de toelating tot de opleiding gehanteerd worden laten bijstellen zodat competentiegerichte criteria gehanteerd worden.

4.5 Uitwerking van de competenties

De vermogens en gedragsindicatoren zijn breed geformuleerd zodat een zekere mate van overlap is ontstaan. Hiermee wordt aangegeven dat het één niet zonder het ander kan; het gehele document bestaat uit formuleringen die onderling een dynamisch verband hebben. Het is daardoor functioneler als handvat tijdens de omzetting naar de opleidingsprofielen door de opleidingen zelf.

De competenties ‘Visie en creativiteit’ en ‘Methodisch en reflectief handelen’ worden als de meest typerende en belangrijkste beschouwd voor de afstuderende student in het kunstvakonderwijs. In het document is geen expliciete hiërarchie aangegeven tussen de competenties. De competenties ‘Methodisch en reflectief handelen’ en ‘Omgevingsgerichtheid’ hebben een sterk onderling verband. Ze zijn onderscheiden op kenmerken van respectievelijk het interne en het externe perspectief. Hiermee wordt het belang van ‘omgevingsgerichtheid’, de actuele ontwikkelingen in de beroepspraktijk reflecterend, onderstreept.

Het belang van het verwerven van een muzikaal-artistieke persoonlijkheid is dermate groot dat overwogen is deze in een aparte competentie te beschrijven. Het is inderdaad de basis van het vak. Besloten is dit niet te doen omdat dit vermogen een relatie heeft met alle andere in dit document gehanteerde vermogens en gedragsindicatoren. Het genoemde vermogen is om die reden geïntegreerd in ‘visie en creativiteit’.

5. Visie op de beroepen, het werkveld en ontwikkelingen in relatie tot de opleiding

5.1 Beroep en werkveld

In dit opleidingsprofiel wordt aangesloten bij de visie op het beroep van musicus, zoals die geformuleerd is in het beroepsprofiel van de Projectorganisatie Kunstvakonderwijs. Zij het dat de onderverdeling zoals die door de projectorganisatie is gemaakt wat anders terug komt in de verdeling van uitstroomprofielen voor de opleiding Muziek. De opleiding Docent Muziek kent een eigen opleidingsprofiel.

Het maken van een opleidingsprofiel is niet opgevat als een 1-op-1 vertaling van beroep naar opleiding. Het moet ook een document zijn waarin de opleidingen gezamenlijk stelling hebben genomen wat betreft de vraag: wat willen wij onze studenten meegeven in de opleiding en welke kwalificaties moeten onze studenten dus hebben aan het eind van de opleiding? Het is lastig criteria vast te stellen voor een beginnend musicus. Het is bijna ondoenlijk om uit te gaan van een ‘stand van zaken’ in de zeer snel veranderende wereld van de muziekpraktijk. Daarbij is een typering van de gemiddelde musicus al snel arbitrair en steriel, terwijl natuurlijk ook juist uitdrukking moet worden gegeven aan de bijzonderheid van het vak.

5.1.1 Het profiel van de musicus

De musicus is door middel van zijn musiceren actief in de samenleving. Door zijn artistiek muzikale professionaliteit levert hij een bijdrage aan de muziekcultuur. De muzikale gedrevenheid vormt de kern van de overdracht van de muzikale boodschap. De musicus functioneert in een steeds veranderend en zich vernieuwend muziekleven. Daarom kenmerkt zijn muzikale handelen zich door flexibiliteit. Een musicus koppelt een gedegen muzikaal/ambachtelijke basis aan één of meerdere specialismen die een persoonlijke inbreng in het muziekleven mogelijk maken. Veelal combineert hij activiteiten en heeft hij een gemengde beroepspraktijk waarin naast uitvoeren ook doceren en scheppende activiteiten, muzikaal leiding geven en muziektechnologie een rol kunnen spelen. Een vast en volledig dienstverband bij een instelling komt relatief weinig voor; ook hier combineert de musicus activiteiten in dienstverband met projectactiviteiten en eigen initiatief. De musicus is daarom steeds gericht op het uitbouwen van de professionaliteit, hij is inventief en ondernemend.

5.1.2 Het profiel van de componist

Componisten zijn de “ontwerpers” onder de musici die zich toeleggen op het maken van nieuwe muziek. Iets nieuws ontwerpen hoeft zich niet te beperken tot hetgeen er gaat klinken, het betreft vaak ook het ontwikkelen van nieuwe muzikale codes en nieuwe methodes van vastleggen. De componisten werken veelvuldig samen met uitvoerend musici en zij voeren zelf ook vaak uit. De diversiteit in muziek weerspiegelt zich in de makers van nieuwe muziek. Componisten specialiseren zich gewoonlijk op het terrein waar hun artistieke kwaliteiten en hun vakmanschap het best bij aansluit. Dit loopt van functionele muziek voor een groot publiek tot geavanceerde kunst voor een beperkte groep; het loopt van traditioneel genoteerde muziek tot technologische klankproductie.

De componist werkt soms in opdracht of vanuit de eigen artistieke impuls als “vrij kunstenaar”. Alle aspecten van de overdracht aan de uitvoerders en het vinden van wegen om tot uitvoering te komen horen bij het werk.

5.1.3 Het profiel van de muziektechnoloog

Muziektechnologie speelt een niet meer weg te denken rol bij de analyse, het vastleggen, het scheppen, het produceren en verspreiden van muziek. Aan de artistieke ontwikkelingen in muziek wordt door specialisten op het gebied van muziektechnologie een grote bijdrage geleverd. De toepassing van muziektechnologie beperkt zich niet tot muziek alleen, het speelt een grote rol in de kunsten, in de media en in het onderwijs. Als onderzoeker draagt de muziektechnoloog bij aan de kennis van en inzicht in muziek in brede zin en aan de mogelijkheden deze inzichten toe te passen bij het produceren, uitvoeren en componeren van muziek. In zijn functie als intermediair is de muziektechnoloog belast met de verbinding van het muzikale met het productioneel-technologische deel van een muzikaal evenement. Als uitvoerder en/of als componist-arrangeur legt de muziektechnoloog zich toe op het geavanceerde gebruik van technologie voor muzikale producties en productieprocessen.

Hij is werkzaam op het gebied van muziek en de oude en nieuwe media inclusief theater en dans. Het werkveld wordt gekenmerkt door de steeds wisselende omstandigheden waarbinnen muzikale producties worden gerealiseerd. De muziektechnoloog weet zich voortdurend aan te passen aan de ontwikkelingen binnen deze gebieden en weet gebruik te maken van de nieuwe mogelijkheden die ontstaan door de invloed die ze op elkaar hebben.

5.2 Ontwikkelingen

De muziekwereld wordt gekenmerkt door een enorme verscheidenheid en differentiatie. Een en ander hangt samen met de creatieve dynamiek die kenmerkend is voor alle vormen van kunst. Met name de ontwikkelingen op het terrein van reproductie en media hebben een grote invloed op de beleving van muziek bij zowel de musici als het publiek. De driehoek *musicus, markt, repertoire* is dan ook voortdurend in beweging en kan gezien worden als een bron van permanente energie die het muziekleven draaiende houdt. Al deze ontwikkelingen hebben tot gevolg dat voor de musicus de beroepsuitoefening voortdurend aan verandering onderhevig is. Sommige vormen van beroepsuitoefening verdwijnen, nieuwe komen op zodat niemand met zekerheid kan voorspellen hoe binnen het muziekvakonderwijs de toekomstige beroepsprofielen er zullen uitzien.

Aangezien het muziekvakonderwijs deel uitmaakt van het muziekleven, en door onderzoek en productie op actieve wijze betrokken is bij de vele ontwikkelingen en verandering binnen de muziekpraktijk, creëert het muziekvakonderwijs zelf ook nieuwe beroepsmogelijkheden en de daarbij aansluitende profielen. De opleidingsstructuur moet dan ook ruimte bieden voor een profilering van studenten die in een voortdurende relatie staat met de veranderende muziekpraktijk.

5.3 Relatie tussen beroep en opleiding

Het muziekvakonderwijs deelt de visie op de muziekpraktijk en definitie van de Musicus zoals neergelegd in het beroepsprofiel in het rapport *Beroep Kunstenaar/Profiel Muziek* in belangrijke mate. Tegelijkertijd zijn er overwegingen om er beredeneerd van af te wijken. Het beroepsprofiel kent een drietal profielen die vervolgens weer verder gedetailleerd worden. Het muziekvakonderwijs acht de driedeling in scheppen, uitvoeren en doceren zinnig om de hoofdstromen van het musiceren te typeren. Tegelijkertijd moet worden geconstateerd dat ieder van de geschetste profielen slechts zelden of nooit in zijn zuivere vorm voorkomt omdat de beroepspraktijk van de musicus nu eenmaal bij uitstek een gemengde beroepspraktijk is. Iedere musicus kent een persoonlijke mix die uiteindelijk zijn functioneren als musicus bepaalt. Het beroepsprofiel zou meer “open” gesteld moeten zijn: in zekere zin is bij een musicus eerder sprake van een “levenshouding” waarbij het musiceren en de muziek een centrale plaats in de verwerving van het inkomen innemen.

De opleidingen voor muziekvakonderwijs staan dan ook in het teken van “levenslang leren”. Een musicus wordt niet alleen tijdens zijn conservatoriumopleiding geschoold en gevormd. Neen, veeleer is de conservatoriumstudie een intensieve periode uit de levenslange vorming die iemand als musicus doormaakt. Al voordat aan de vakstudie kan worden begonnen moet een (groot) aantal jaren muziekonderwijs gericht op een vakstudie genoten zijn om over voldoende ontwikkelde competenties te beschikken die een succesvolle vakstudie mogelijk maken. Ook na de vakstudie moet de musicus zich voortdurend blijven ontwikkelen.

Het opleidingsprofiel zoals beschreven verhoudt zich tot de indeling van het domein Muziek zoals die door de HBO-raad is vastgesteld. Hierbij kent het domein Muziek een tweetal opleidingen: Muziek en Docent Muziek. De opleiding Muziek kent een drietal uitstroomprofielen: Musicus, Componist en Muziektechnoloog. Deze uitstroomprofielen verschillen van de profielen zoals beschreven in *Beroep kunstenaar*. Binnen het uitstroomprofiel Musicus zijn de profielen uitvoeren en doceren gebundeld, omdat in de praktijk blijkt dat deze twee elementen zeer nauw met elkaar zijn verbonden. Het element muziektechnologie bleek echter een eigen uitwerking te moeten kennen, omdat hier sprake is van een aantal specifieke kenmerken die in *Beroep kunstenaar* onvoldoende naar voren komen.

Tussen de verschillende uitstroomprofielen, maar ook tussen de twee opleidingen binnen het domein Muziek zijn soepele overgangen. De individuele studietrajecten zullen regelmatig elementen uit meerdere uitstroomprofielen of zelfs meerdere opleidingen omvatten. Dit kenmerkt nu juist de gemengde beroepspraktijk, waarbij iedere musicus zich op persoonlijke wijze ontwikkelt en een eigen plaats in het muzikleven verwerft. Een te rigide hantering van welke onderverdeling van het vak musicus dan ook doet geen recht aan de muziekpraktijk. Daarbij moet ook in acht worden genomen dat de ontwikkelingen in de muziekpraktijk elke al te gedetailleerde onderverdeling bij voorbaat achterhaald maken.

Dit individuele verloop van de studie vindt zijn basis in het individuele onderwijs op het instrument. De ambachtelijke vorming van de musicus vraagt om intensieve training die op de persoon is toegesneden.

6. De positie van de opleiding muziek in het onderwijsveld

6.1 Hoger onderwijs

Zoals voor elke hoger opgeleide is er ook voor de hoger opgeleide musicus een aantal algemene eisen te formuleren. De hoger opgeleide beroepsbeoefenaar beschikt over de navolgende eigenschappen. Deze dienen in het programma's van de kunstvakopleidingen te worden aangeleerd, c.q. bevorderd. Hieronder volgt een citaat uit een algemene tekst (auteur: Mike Schouten¹), waarbij wordt opgemerkt dat in paragraaf 6.3 hierop nuancerings worden aangebracht.

- De hoger opgeleide is in staat om op zijn of haar handelen en denken te reflecteren door daar afstand van te nemen, te analyseren en te evalueren.
- De hoger opgeleide heeft een voortdurende metapositie ten opzichte van zijn of haar eigen plaats in samenleving en beroepsveld.
- Hij of zij kent de eigen kernkwaliteiten en de daarbij behorende valkuilen en uitdagingen.
- Hij of zij is in staat om het eigen denken en handelen te relativieren.
- Het is daarbij vanzelfsprekend dat het eigen handelen en denken te allen tijde is te beredeneren en te verantwoorden, o.a. in heldere presentaties aan de omgeving.
- Hij of zij laat daarbij zien over een visie op de maatschappelijke rol van de hoger opgeleide te beschikken.
- De hoger opgeleide beschikt over probleemoplossend vermogen, is in staat samenhang in denken en handelen te zien, te analyseren en te integreren.
- Hij of zij doorziet complexe structuren en weet rode lijnen aan te brengen. De hoger opgeleide neemt initiatieven en weet innovaties te bewerkstelligen.
- Hij of zij is vanuit die positie in staat om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het beroep en kan de eigen beheersing van het beroep op peil houden o.a. door zelfstandig nieuwe kennis te verwerven. Creativiteit om de persoonlijke ontplooiing gaande te houden is daartoe een vereiste.
- Hij of zij opereert solo of in (multidisciplinair) teamverband, kan leiding geven en is in staat om te functioneren in steeds wisselende situaties. De onderliggende theorie is van academisch niveau en is geïnternaliseerd.
- Hij of zij heeft een brede algemene ontwikkeling. Op basis van kritische kennis en mede vanuit beheersing van onderzoek weet hij of zij wanneer dient te worden gesproken of gezwegen.
- Hij of zij is zodanig communicatief, qua taalgebruik en houdingen, dat hij of zij stimulerend kan werken in alle processen waarbij hij of zij betrokken is.

¹Mike Schouten is voormalig inspecteur Hoger Onderwijs o.a. van de alo's, van pabo's en van podiumkunstopleidingen. Momenteel is hij voorzitter van het ALODO, het landelijk alo/SB-overleg en hij is betrokken bij de projecten Samenhang Sportopleidingen, Kwalificatiestructuur Sport en Herpositionering Rijksgecommitteerden Sport. (mike.p.schouten@wanadoo.nl)

6.2 Verschillen met opleidingen op mbo-niveau

Binnen het hoger beroepsonderwijs maakt het domein Muziek deel uit van het kunstvakonderwijs. Het domein omvat de opleidingen Muziek en Docent Muziek. Benadrukt moet worden dat de positionering binnen het hoger beroepsonderwijs internationaal gezien een bijzondere is. In het buitenland vormt het kunstvakonderwijs vaak een onderdeel van het universitaire stelsel of neemt een positie in als ‘specialised institution’. Het onderwijs binnen de opleiding richt zich op zelfstandig denkende kunstenaars en ontwerpers die de ambitie hebben met hun werk een bijdrage te leveren aan de nationale en internationale muziekcultuur. Met die hooggestemde ambitie, die een wissel trekt op zowel creatieve als de muzikale talenten van de student en tevens op motivatie en mentale weerbaarheid, onderscheidt het muziekvakonderwijs zich van opleidingen, die zich op mbo-niveau op het werkterrein van de muziek richten. Deze opleidingen kenmerken zich door een sterke beroepsmatige insteek, vaak direct gerelateerd aan productionele aspecten.

Ten opzichte van het mbo-niveau is de opleiding Muziek initiërend, innovatief en artistiek geëngageerd, wat onder meer in de houding en de professionele achtergrond van de docenten tot uitdrukking komt, maar ook in de mentaliteit van de studenten. Bovendien kent de opleiding Muziek meer aandacht voor vrije en afwijkende beroepspraktijken, maakt ze interdisciplinaire werkvormen mogelijk en is ze zeer internationaal gericht.

6.3 Relatie met het wetenschappelijk onderwijs en andere hbo-opleidingen

De commissie Franssen heeft het binaire stelsel als uitgangspunt voor het ontwikkelen van het toetsingskader genomen. Hierbij is sprake van de bepaling van het niveau (bachelor of master) en richting (HBO of WO). Het uitgangspunt van de commissie heeft logischerwijze tot gevolg dat het toetsingskader voor met name de hbo-bachelor primair ‘beroepsgericht’ is, waarbij deze ‘wordt aangestuurd op toepassingsgerichte kennis’. Van opleidingen wordt verwacht dat ze van meet af aan met een helder beroepsbeeld werken en dat elk programmaonderdeel daaraan is gerelateerd. In alle generieke kwalificaties klinkt deze directe relatie met de beroepspraktijk door. Hoewel kunstvakopleidingen natuurlijk ook beroepsgerichtheid kennen, kunnen zich hier bij de beoordeling van de kwaliteit van de kunstvakopleidingen problemen gaan voordoen.

In de beroepspraktijk van de kunstenaar staat het (her)scheppende werk centraal. Studenten ontwikkelen competenties op grond van de aangereikte kennis, inzichten, methodieken waarbij het tot uitdrukking brengen van eigen ideeën (visies, meningen, interpretaties) in de vorm van muziek centraal staan. De creatieve inspanning van de student is daarbij gericht op het tot stand brengen van nieuw of de interpretatie van bestaand werk. Daarbij zijn de bronnen waarvan men zich bedient vaak heel divers en beperken zich niet tot de toepassing van relevante wetenschappelijke kennis waar in het toetsingskader voor de hbo-bachelor en -master vaak naar wordt verwezen. Zo is over Shakespeare natuurlijk veel wetenschappelijke kennis voorhanden, maar hoe zijn stukken gespeeld moeten worden zal de wetenschap niet in eerste instantie uitmaken. De tien generieke kernkwalificaties bieden in de huidige formulering te weinig ruimte voor het kunstenaarschap dat als kernkwalificatie geldt, uitgedrukt met het begrip artisticeit. We zien hier een essentieel verschil tussen het kunstvakonderwijs en andere hbo-bachelors.

In dit kader is het ook relevant om de generieke kwalificaties voor de WO-bachelor te bezien. De academische kernvaardigheden omvatten in principe een drietal elementen die het voor de student mogelijk moeten maken om ‘de wereld anders te zien dan die zich op het eerste gezicht voordoet’. Het gaat dan om redeneren, oordeelsvorming en communiceren. Deze bieden meer ruimte aan het individu. Waar een academicus in zijn werk op basis van bestaande (wetenschappelijke) kennis tot nieuw en dieper inzicht tracht

te komen, zo onderzoekt ook de kunstenaar de werkelijkheid. Oorspronkelijkheid in denken en het genereren van nieuwe ideeën, redeneren, analyseren en het kunnen communiceren (via het werk) zijn daarbij belangrijke kwaliteiten: om de wereld anders te zien dan die zich op het eerste gezicht voordoet.

In het buitenland zien we dat veel muziekvakopleidingen binnen een universiteit zijn gesitueerd, omdat de academische vorming en de academische vrijheid beter aansluiten bij het kunstenaarschap dan bij een omgeving waarin vooral beroeps- en toepassingsgericht wordt gewerkt. Een andere vorm is dat muziekvakopleidingen als zogenaamde 'specialised institutions' worden aangemerkt, die een geheel eigen academische status kennen. In Nederland zijn inmiddels de eerste ontwikkelingen gaande ten aanzien van een veel nauwere samenwerking tussen het muziekvakonderwijs en de universiteiten. Deze zullen een nieuw licht laten schijnen op het begrip onderzoek in de muziek en de omgang met de uitkomsten daarvan.

Nog zeer recent heeft de visitatiecommissie muziek zich in de toelichting op haar rapport kritisch uitgelaten over de beperking van het huidige beoordelingskader voor hbo-opleidingen, met name het onvermogen om de artistieke kwaliteit te kunnen meten. Een belangrijke constatering, omdat het kunnen meten van de artistieke prestatie een heel belangrijk criterium zou moeten zijn voor accreditatie. Dit leidt tot de conclusie dat voor het kunstvakonderwijs het artistieke aspect in de generieke kernkwalificaties moet worden opgenomen.

In algemene zin kan gesteld worden dat de generieke kernkwalificaties zoals geformuleerd in het rapport van de commissie Franssen niet onverkort toepasbaar zijn op het muziekvakonderwijs. Zij zijn teveel geschreven vanuit het hbo in algemene zin en er wordt te weinig recht gedaan aan specifieke kenmerken van het kunstvakonderwijs. Zo is er geen generieke kernkwalificatie die betrekking heeft op de artistieke van de musicus, terwijl dit nu juist voor het musiceren een kerngegeven is.

6.4 Specifieke opmerkingen in verband met het toetsingskader

De commissie Franssen doet ook een uitspraak over de *substantiële praktijkleerperiode* die gezien de aard van de opleiding in nauwe interactie met de beroepspraktijk plaatsvindt. De commissie denkt aan 10 tot 15 % van de totale studieduur. Hier is het belangrijk om vooraf goed te omschrijven wat met een praktijkleerperiode wordt bedoeld. De conservatoria stellen nadrukkelijk dat ook de binnenschoolse projecten die op professioneel niveau worden uitgevoerd tot de praktijkleerperiode gerekend moeten worden. Zo is het een zeer leerzame praktijkervaring voor de 100 studenten van een conservatoriumorkest om een aantal weken te repeteren en vervolgens concerneren onder leiding van een vooraanstaand dirigent. Maar die 100 studenten allemaal (tegelijk) onderbrengen bij vooraanstaande orkesten voor een substantiële praktijkleerperiode is vrijwel onmogelijk.

De commissie Franssen geeft voorts in overweging om de modelverdeling van 70% kernvakken en 30% keuzevakken te handhaven en de helft van de keuzevakken vrij te maken voor 'verbreding'. Dat wil zeggen dat een student ongeveer 17 tot 25 studiepunten echt zelf kan invullen met opleidingsvreemde keuzevakken. Maar dat wil tevens zeggen dat er minder tijd is om de eindtermen van de eigen opleiding te halen. Dergelijke percentages moeten niet een eigen leven gaan leiden, maar moeten worden gerelateerd aan wat per opleiding wenselijk en noodzakelijk is. Uit de operationalisering van de domeinspecifieke en generieke eisen in de vorm van een curriculum blijkt welk niveau er in een bepaalde tijd kan worden gehaald. En ook hoeveel ruimte er dan kan worden besteed aan de verbreding. De conservatoria zijn er zeker geen voorstander van om de genoemde percentages zomaar in te voeren.

6.5 Voortgezette opleidingen

De opleiding Muziek is een bacheloropleiding, met een voorbereiding op diverse voortgezette opleidingen op masterniveau. Deze opleidingen zijn gericht op verdere verdieping en specialisatie. Voor de masteropleidingen wordt een eigen opleidingsprofiel uitgewerkt gericht op de specifieke kernkwalificaties voor deze opleidingen.

7. Competenties

Competentiegerichte opleidingskwalificaties Musicus (bachelor)

De competenties van de opleiding Muziek zijn te verdelen in drie domeinen:

- artistiek competentie-domein
- vaktechnisch competentie-domein
- professioneel-maatschappelijke competentie-domein

Per uitstroomprofiel is een aantal competentiedomeinen onderscheiden die essentieel zijn voor de opleiding muziek. Deze competentiedomeinen zijn van toepassing op alle drie de uitstroomprofielen van de opleiding muziek (musicus, compositie en muziektechnologie).

In de volgende paragrafen zijn de opleidingskwalificaties per uitstroomprofiel benoemd en verder gespecificeerd aan de hand van gedragscriteria.

Voor de musicus zijn in totaal 22 opleidingskwalificaties benoemd.

Het onderstaande schema geeft aan in welke domeinen bepaalde competenties het meest naar voren komen.

In werkelijkheid komen alle competenties in alle domeinen voor.

domein competentie	artistiek competentie- domein	Vaktechnisch competentie-domein	professioneel- maatschappelijk competentie-domein
Visie en creativiteit			
Communicatie			
Vermogen tot samenwerken			
Het ambacht			
Analytisch vermogen			
Omgevingsgericht- heid			
Ondernemerschap			
Innovatie			
Methodisch en reflectief handelen			

7.1 Opleidingskwalificaties van de musicus

Artistiek competentiedomein
<p><u>Visie en creativiteit:</u> <i>De musicus is artistiek gedreven en is in staat om opvattingen en overtuigingen op het eigen vakgebied te verwerven en die te communiceren in de muzikale beroepspraktijk.¹</i></p> <ul style="list-style-type: none">
• heeft een muzikaal-artistieke persoonlijkheid verworven die het mogelijk maakt om door middel van expressieve taal en een professionele gedrevenheid te musiceren
• bezit het vermogen om scheppend en/of herscheppend om te gaan met diverse muzikale concepten, stijlen en interpretatievormen en deze musicerend vorm te geven.
<p><u>Communicatie:</u> <i>De musicus kan zijn handelen in verschillende contexten effectief en efficiënt over brengen en de artistieke betekenis van muziek uitdragen naar anderen.²</i></p> <ul style="list-style-type: none">
• verkent artistieke mogelijkheden in interactie met doelgroepen
• kan zich, al dan niet met anderen, presenteren
<p><u>Vermogen tot samenwerken:</u> <i>De musicus is in staat om samen met andere betrokkenen een actieve bijdrage aan een gezamenlijk product of proces te leveren.³</i></p> <ul style="list-style-type: none">
• heeft de sociale en communicatieve vaardigheden om in verschillende muzikale samenwerkingsvormen te participeren

¹Binnen het toetsingskader CAHO (commissie accreditatie hoger onderwijs) refereert deze competentie aan de eis tot brede professionalisering. Dit betekent dat de HBO-bachelor uitgerust is met actuele competenties die aansluiten bij de ontwikkelingen van het beroepenveld. De invalshoek hiervan is het kunnen toepassen in uiteenlopende beroepssituaties.

² Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eis van sociaalcommunicatieve bekwaamheid. Dit betekent dat de HBO-bachelor gericht is het communiceren met anderen in een multiculturele, internationale en/of interdisciplinaire omgeving. Het communicatieniveau is afgestemd op de eisen van het de beroepspraktijk.

³Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eisen van sociaal communicatieve bekwaamheid en multidisciplinaire integratie. Dit betekent dat de HBO-bachelor gericht is op samenwerking met anderen in een multiculturele, internationale en/of multidisciplinaire omgeving. De aard en de intensiteit van de samenwerking wordt bepaald door de beroepspraktijk.

Vaktechnisch competentiedomein

Het ambacht: *De musicus onderhoudt een breed scala aan vaktechnische kennis en vaardigheden, die hem in staat stellen zowel binnen de nationale als de internationale beroepspraktijk te functioneren.¹*

- heeft de beschikking over een onderscheidend muzikaal voorstellingsvermogen en hanteert dit ondersteunend in praktijksituaties
- beschikt over de muzikale instrumentaal/vocale competenties om muziek uit een gekozen repertoiregebied, met kennis van de historische en stilistische context, tot klinken te brengen
- beheerst voldoende repertoire (solo/band/ensemble/koor/orkest) om te kunnen functioneren in een professioneel kader
- is in staat zich nieuw repertoire eigen te maken
- heeft kennis van het gebruik van of omgang met relevante randvoorwaarden

Analytisch vermogen: *De musicus kan muziek (cognitief) ontleden.²*

- is in staat auditief en/of genoteerd aangeboden muziek op basis van inzicht in ritmische, melodische en harmonische structuren en vormen te analyseren en van daaruit te interpreteren en uit te voeren
- beschikt over kennis van de relevante muziekliteratuur, de historische en stilistische context van de uitvoeringspraktijk, en is in staat deze doelgericht toe te passen

---

¹ Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eis van brede professionalisering. Dit betekent dat de HBO-bachelor gericht is op een brede professionalisering die hem in staat stelt zelfstandig als beginnend musicus te kunnen functioneren binnen de beroepspraktijk.

² Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eis van probleemgericht werken. Dit betekent dat de HBO-bachelor gericht is op het zelfstandig analyseren en uitvoeren van muziekliteratuur op basis van muziektheoretische kennis en inzichten

Professioneel-maatschappelijk competentiedomein

Omgevingsgerichtheid: *De musicus is alert op ontwikkelingen in de samenleving en integreert deze in zijn muziekpraktijk.¹*

- kan verbanden leggen tussen zijn eigen artistieke functioneren, de ontwikkelingen in de muziek en de andere kunstdisciplines en de maatschappelijke context
- is in staat zijn muzikale activiteiten te plaatsen in het perspectief van de muziek uit verschillende tradities, stijlperiodes, culturen en regio's
- is in staat om te participeren in het muzikleven en in contact te treden met musici, publiek en potentiële opdrachtgevers

Ondernemerschap: *De musicus kan zelfstandig vorm geven aan een professioneel bestaan binnen de muziekwereld.²*

- kan functioneren als cultureel ondernemer van zijn eigen producties.
- presenteert zichzelf en zijn muzikaal product (inhoudelijk, organisatorisch en financieel) aan mogelijke afnemers
- neemt een professionele houding aan in contacten met opdrachtgevers en afnemers

Innovatie: *De musicus is in staat om het eigen vakgebied te verkennen en ermee te experimenteren, wat tot uiting komt in innovatieve muzikale processen en producties.³*

- toont een onderzoekende houding gericht op verdere ontwikkeling in het vakgebied en de context hiervan

¹ Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eis van het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid. Dit betekent dat de HBO-bachelor gericht is op het functioneren in multidisciplinaire en multiculturele werksituaties. Hij is zich bewust van zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid in samenhang met de beroepspraktijk.

² Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eis van basiskwalificering voor managementfuncties. Dit betekent dat de HBO-bachelor gericht is op het zelfstandig ondernemerschap.

³ Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eisen van brede professionalisering; (wetenschappelijke) toepassing; transfer en brede inzetbaarheid. Dit betekent dat de HBO-bachelor zelfstandig kennis kan verwerven. Hij zoekt aansluiting bij de nieuwste ontwikkelingen binnen het vak, beroepenveld en aanverwante disciplines. Deze ontwikkelingen kan hij transformeren naar nieuwe muzikale processen en producten.

Methodisch en reflectief handelen: *De musicus is in staat om methodisch en professioneel te handelen, kan hierop reflecteren en is zelfstandig, en met en voor anderen, in staat tot terugkoppeling.*⁴

- beschikt over voldoende vakkennis, inzicht en ervaring om de eigen artistieke prestaties kritisch te beschouwen en op basis daarvan de kwaliteit permanent te evalueren en deze verder te ontwikkelen
- is in staat realistische doelen te stellen, te plannen en planmatig te werken en is in staat te reflecteren op zijn handelen

Addendum

Dit addendum beschrijft de pedagogisch-didactische competentie. Hoewel muziekonderwijs een belangrijk deel van de beroepspraktijk vormt is niet elke musicus hiervoor zonder meer geschikt. Instellingen kunnen ervoor kiezen dit onderdeel facultatief aan te bieden binnen de initiële opleiding. Dit addendum moet, indien van toepassing, gelezen worden in het professioneel-maatschappelijk competentiedomein, achter methodisch en reflectief handelen.

Didactiek: *De musicus kan onderwijsleersituaties zo inrichten en uitvoeren dat leerlingen optimaal worden gestimuleerd om te leren..*

- beschikt over didactische en methodische kennis, inzicht en vaardigheden om de *relevante* leersituaties voor te bereiden, uit te voeren en te evalueren
- is in staat zowel kort als langlopende leertrajecten te ontwerpen gericht op de mogelijkheden en ambities van de doelgroepen
- is in staat om ensembles op het niveau van de amateuristische muziekbeoefening te coachen
- is in staat speel- en oefenmateriaal te ontwerpen dan wel te arrangeren voor verschillende leersituaties

---

⁴ Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eis van methodisch en reflectief handelen. Dit betekent dat de HBO-bachelor georiënteerd is op reflectief denken en handelen.

7.2 Opleidingskwalificaties van de componist

Artistiek competentiedomein
<p><u>Visie en creativiteit:</u> <i>De componist is artistiek gedreven en is in staat om opvattingen en overtuigingen op het eigen vakgebied te verwerven en die te communiceren in de muzikale beroepspraktijk¹.</i></p> <ul style="list-style-type: none">
• heeft een muzikaal-artistieke persoonlijkheid verworven die het mogelijk maakt om door middel van expressieve taal en een professionele gedrevenheid een eigen visie op muziek uit te dragen
• bezit het vermogen om scheppend om te gaan met intuïties, waarnemingen, indrukken en emoties door deze in artistieke ideeën te transformeren en in een compositie vorm te geven
• is in staat een muzikaal concept te vertalen naar een compositie
• toont een professionele gedrevenheid voor het vormgeven van muzikale en mogelijk buitenmuzikale componenten
<p><u>Communicatie:</u> <i>De componist kan zijn handelen in verschillende contexten effectief en efficiënt over brengen en de artistieke betekenis van muziek uitdragen naar anderen².</i></p> <ul style="list-style-type: none">
• verkent artistieke mogelijkheden in interactie met doelgroepen
• kan zich, al dan niet met anderen, presenteren
<p><u>Vermogen tot samenwerken:</u> <i>De componist is in staat om samen met andere betrokkenen een actieve bijdrage te leveren aan een gezamenlijk product of proces.³</i></p> <ul style="list-style-type: none">
• heeft de sociale en communicatieve vaardigheden om in verschillende muzikale samenwerkingsvormen te participeren
• is in staat in samenwerking met uitvoerenden, specialisten uit andere disciplines en eventueel producenten en opdrachtgevers, te komen tot muzikale concepten en deze te realiseren
• kan in opdracht werken

¹ Binnen het toetsingskader CAHO (commissie accreditatie hoger onderwijs) refereert deze competentie aan de eis tot brede professionalisering. Dit betekent dat de HBO-bachelor uitgerust is met actuele competenties die aansluiten bij de ontwikkelingen van het beroepenveld. De invalshoek hiervan is het kunnen toepassen in uiteenlopende beroepsituaties.

² Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eis van sociaalcommunicatieve bekwaamheid. Dit betekent dat de HBO-bachelor gericht is het communiceren met anderen in een multiculturele, internationale en/of interdisciplinaire omgeving. Het communicatieniveau is afgestemd op de eisen van het de beroepspraktijk.

³ Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eisen van sociaal communicatieve bekwaamheid en multidisciplinaire integratie. Dit betekent dat de HBO-bachelor gericht is op samenwerking met anderen in een

Vaktechnisch competentie-domein

Het ambacht: *De componist onderhoudt een breed scala aan vaktechnische kennis en vaardigheden, die hem in staat stellen zowel binnen de nationale als de internationale beroepspraktijk te functioneren⁴.*

- heeft de beschikking over een onderscheidend muzikaal voorstellingsvermogen en weet dit functioneel te gebruiken in praktijksituaties
- maakt gebruik van muzikale kennis- en vaardigheden voor specifieke aspecten van het componeren wisselwerkend tussen muziektheorie en gehoor
- beschikt over de ondersteunende muzikale instrumentaal/vocale competenties om muziek uit een gekozen repertoiregebied, met kennis van de historische en stilistische context, te creëren dan wel tot klinken te brengen
- is in staat op efficiënte wijze nieuwe bronnen en technieken te verzamelen en het bestreken vakgebied te verruimen
- maakt gebruik van op compositie gerichte technieken en technologische hulpmiddelen

Analytisch vermogen: *De componist kan muziek (cognitief) ontleden.⁵*

- is in staat auditief en/of genoteerd aangeboden muziek op basis van inzicht in ritmische, melodische en harmonische structuren en vormen te analyseren en van daaruit een nieuwe muzikale idee te ontwikkelen
- beschikt over kennis van de relevante muziekliteratuur, de historische en stilistische context en de uitvoeringspraktijk, en is in staat deze doelgericht toe te passen
- heeft kennis van werking, gebruik, functie en betekenis van de muziek, en is in staat deze doelgericht toe te passen

---

multiculturele, internationale en/of multidisciplinaire omgeving. De aard en de intensiteit van de samenwerking wordt bepaald door de beroepspraktijk.

⁴ Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eis van brede professionalisering. Dit betekent dat de HBO-bachelor gericht is op een brede professionalisering die hem in staat stelt zelfstandig als beginnend musicus te kunnen functioneren binnen de beroepspraktijk.

⁵ Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eis van probleemgericht werken. Dit betekent dat de HBO-bachelor gericht is op het zelfstandig analyseren en uitvoeren van muziekliteratuur op basis van muziektheoretische kennis en inzichten.

Professioneel-maatschappelijk competentiedomein

Omgevingsgerichtheid: *De componist is alert op ontwikkelingen in de samenleving en kan deze integreren in zijn muziekpraktijk.⁶*

- kan verbanden leggen tussen zijn eigen artistieke functioneren, de ontwikkelingen in de muziek en de andere kunstdisciplines en de maatschappelijke context
- is in staat zijn werk te plaatsen in het perspectief van de muziek uit verschillende tradities, stijlperioden, culturen en regio's
- is in staat om te participeren in het muzikleven en in contact te treden met musici, publiek en potentiële opdrachtgevers

Ondernemerschap: *De componist kan zelfstandig vorm geven aan een professioneel bestaan binnen de muziekwereld.⁷*

- kan functioneren als cultureel ondernemer van zijn eigen producties
- presenteert zichzelf en zijn muzikaal product (inhoudelijk, organisatorisch en financieel) aan mogelijke afnemers
- neemt een professionele houding aan in contacten met opdrachtgevers en afnemers

Innovatief vermogen: *De componist is in staat het eigen vakgebied te verkennen en ermee te experimenteren, wat tot uiting komt in innovatieve muzikale processen en producties.⁸*

- toont een onderzoekende houding, gericht op verdere ontwikkeling in het vakgebied en de context hiervan
- levert een vernieuwende bijdrage aan het muzikleven

⁶ Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eis van het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid. Dit betekent dat de HBO-bachelor gericht is op het functioneren in multidisciplinaire en multiculturele werksituaties. Hij is zich bewust van zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid in samenhang met de beroepspraktijk.

⁷ Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eis van basiskwalificering voor managementfuncties. Dit betekent dat de HBO-bachelor gericht is op het zelfstandig ondernemerschap.

⁸ Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eisen van brede professionalisering; (wetenschappelijke) toepassing; transfer en brede inzetbaarheid. Dit betekent dat de HBO-bachelor zelfstandig kennis kan verwerven. Hij zoekt aansluiting bij de nieuwste ontwikkelingen binnen het vak, beroepenveld en aanverwante disciplines. Deze ontwikkelingen kan hij transformeren naar nieuwe muzikale processen en producten.

Methodisch en reflectief handelen: *De componist is in staat om methodisch en professioneel te handelen, kan hierop reflecteren en is zelfstandig, en met en voor anderen, in staat tot terugkoppeling.*⁹

- beschikt over voldoende vakkennis, inzicht en ervaring om de eigen artistieke prestaties kritisch te beschouwen en op basis daarvan de kwaliteit permanent te evalueren en deze verder te ontwikkelen
- is in staat realistische doelen te stellen, te plannen en planmatig te werken en is in staat te reflecteren op zijn handelen

---

⁹ Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eis van methodisch en reflectief handelen. Dit betekent dat de HBO-bachelor georiënteerd is op reflectief denken en handelen.

7.3 Opleidingskwalificaties van de muziektechnoloog

Artistiek competentiedomein

Visie en creativiteit: *De muziektechnoloog is artistiek gedreven en is in staat om opvattingen en overtuigingen op het eigen vakgebied te verwerven en die te communiceren in de muzikale beroepspraktijk¹.*

- baseert zijn (her)scheppende, ontwerpend/producterende of onderzoekende werkzaamheden met muzikale en technologische middelen op een eigen artistieke visie
- bezit het vermogen om artistieke ideeën in een compositie, muziek- of mediaproductie of onderzoek naar compositie of muziek- of mediaproductie vorm te geven
- is in staat een muzikaal concept te vertalen naar een compositie of muziek- en mediaproductie, of onderzoek te verrichten naar die vertaling
- toont een professionele gedrevenheid voor het vormgeven van muzikale en mogelijk buitenmuzikale componenten

Communicatie: *De muziektechnoloog kan zijn handelen in verschillende contexten effectief en efficiënt over brengen en de artistieke betekenis van muziek uit dragen naar anderen².*

- verkent artistieke mogelijkheden in interactie met doelgroepen
- kan zich, al dan niet met anderen, presenteren
- kan communiceren over een klankbeeld in relatie met de betreffende context

¹Binnen het toetsingskader CAHO (commissie accreditatie hoger onderwijs) refereert deze competentie aan de eis tot brede professionalisering. Dit betekent dat de HBO-bachelor uitgerust is met actuele competenties die aansluiten bij de ontwikkelingen van het beroepenveld. De invalshoek hiervan is het kunnen toepassen in uiteenlopende beroepssituaties.

² Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eis van sociaalcommunicatieve bekwaamheid. Dit betekent dat de HBO-bachelor gericht is het communiceren met anderen in een multiculturele, internationale en/of interdisciplinaire omgeving. Het communicatieniveau is afgestemd op de eisen van het de beroepspraktijk.

Vermogen tot samenwerken: *De muziektechnoloog is in staat om samen met andere betrokkenen een actieve bijdrage te leveren aan een gezamenlijk product of proces.*³

- heeft de sociale en communicatieve vaardigheden om in verschillende muzikale en relevante interdisciplinaire samenwerkingsvormen te participeren
- is in staat in samenwerking met uitvoerenden, specialisten uit andere disciplines en eventueel producenten en opdrachtgevers, te komen tot muzikale concepten dan wel producten en deze te realiseren
- kan in opdracht werken

Vaktechnisch competentie-domein

Het ambacht: *De muziektechnoloog onderhoudt een breed scala aan vaktechnische kennis en vaardigheden, die hem in staat stellen zowel binnen de nationale als de internationale beroepspraktijk te functioneren*⁴.

- heeft de beschikking over een onderscheidend muzikaal voorstellingsvermogen en weet dit functioneel te gebruiken in praktijksituaties
- beschikt over de muzikale, technologische en creatieve kennis en vaardigheden om met behulp van geavanceerde technologie te participeren in muzikale of interdisciplinaire producties en productieprocessen
- is in staat meerdere soorten muziek- of mediaproducties van idee tot eindproduct te voeren
- is in staat om op efficiënte wijze de ontwikkelingen op het vakgebied bij te houden en ten dienste van de eigen beroepspraktijk in te zetten
- maakt gebruik van op compositie dan wel klankontwerp of klankproductie gerichte technieken en technologische hulpmiddelen

³ Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eisen van sociaal communicatieve bekwaamheid en multidisciplinaire integratie. Dit betekent dat de HBO-bachelor gericht is op samenwerking met anderen in een multiculturele, internationale en/of multidisciplinaire omgeving. De aard en de intensiteit van de samenwerking wordt bepaald door de beroepspraktijk.

⁴ Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eis van brede professionalisering. Dit betekent dat de HBO-bachelor gericht is op een brede professionalisering die hem in staat stelt zelfstandig als beginnend musicus te kunnen functioneren binnen de beroepspraktijk.

Analytisch vermogen: *De muziektechnoloog kan muziek (cognitief) ontleden.*⁵

- is in staat om door analyse van muziek, klank of productie te komen tot synthese van (nieuwe) muziek, klank of productie
- beschikt over kennis van de relevante muziekliteratuur, de historische en stilistische context en de uitvoeringspraktijk, en is in staat deze doelgericht te hanteren
- heeft voldoende kennis van werking, gebruik, functie en betekenis van de muziek om deze doelgericht te hanteren

Professioneel-maatschappelijk competentiedomein

Omgevingsgerichtheid: *De muziektechnoloog is alert op ontwikkelingen in de samenleving en integreert deze in zijn muziekpraktijk.*⁶

- kan verbanden leggen tussen zijn eigen artistieke functioneren, de ontwikkelingen in de muziek en de andere kunstdisciplines en de maatschappelijke context
- is in staat zijn activiteiten te plaatsen in het perspectief van de muziek uit verschillende tradities, stijlperiodes, culturen en regio's
- is in staat om te participeren in het muzikleven en in contact te treden met musici, publiek en potentiële opdrachtgevers

---

⁵ Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eis van probleemgericht werken. Dit betekent dat de HBO-bachelor gericht is op het zelfstandig analyseren en uitvoeren van muziekliteratuur op basis van muziektheoretische kennis en inzichten.

⁶ Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eis van het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid. Dit betekent dat de HBO-bachelor gericht is op het functioneren in multidisciplinaire en multiculturele werksituaties. Hij is zich bewust van zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid in samenhang met de beroepspraktijk.

Ondernemerschap: *De muziektechnoloog kan zelfstandig vorm geven aan een professioneel bestaan binnen de muziek- en mediawereld.*⁷

- kan functioneren als cultureel ondernemer
- is in staat zichzelf en zijn muzikaal product (inhoudelijk, organisatorisch en financieel) te presenteren aan mogelijke afnemers
- neemt een professionele houding aan in contacten met opdrachtgevers en afnemers

Innovatief vermogen: *De muziektechnoloog is in staat het eigen vakgebied te verkennen en te experimenteren, hetgeen tot uiting komt in innovatieve muzikale processen en producties.*⁸

- toont een onderzoekende houding, gericht op verdere ontwikkeling in het vakgebied en de context hiervan
- is in staat nieuwe oplossingen te vinden voor diverse problemen binnen het specialisatiegebied

Methodisch en reflectief handelen: *De muziektechnoloog is in staat om methodisch en professioneel te handelen, kan hierop reflecteren en is zelfstandig, en met en voor anderen, in staat tot terugkoppeling.*⁹

- beschikt over voldoende vakkennis, inzicht en ervaring om de eigen artistieke prestaties kritisch te beschouwen en op basis daarvan de kwaliteit permanent te evalueren en deze verder te ontwikkelen
- is in staat realistische doelen te stellen, te plannen en planmatig te werken en is in staat te reflecteren op zijn handelen

---

⁷ Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eis van basiskwalificering voor managementfuncties. Dit betekent dat de HBO-bachelor gericht is op het zelfstandig ondernemerschap.

⁸ Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eisen van brede professionalisering; (wetenschappelijke) toepassing; transfer en brede inzetbaarheid. Dit betekent dat de HBO-bachelor zelfstandig kennis kan verwerven. Hij zoekt aansluiting bij de nieuwste ontwikkelingen binnen het vak, beroepenveld en aanverwante disciplines. Deze ontwikkelingen kan hij transformeren naar nieuwe muzikale processen en producten.

⁹ Binnen het toetsingskader CAHO refereert deze competentie aan de eis van methodisch en reflectief handelen. Dit betekent dat de HBO-bachelor georiënteerd is op reflectief denken en handelen.